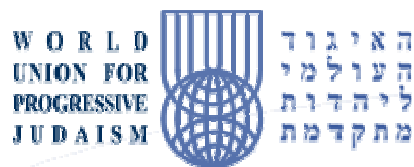

5777

Torah from Around the World

*Rabbi Chanina de zoon van Teradion zegt:
Als twee mensen bij elkaar zitten
en er klinken geen woorden van Wijsheid tussen hen,
dan is dat een gezelschap dat spot met het bestaan.
Zo sijpelt de tijd weg
als zand tussen samengeknepen vingers.
Maar als twee bij elkaar zitten
en er klinken woorden van Wijsheid tussen hen,
dan straalt er iets goddelijks van ze uit.
Zo wordt de eeuwigheid bewaard
als zand in een geopende hand.
(...)*

Pirke Awot / Spreuken over de Fundamenten, 3:2

(in de vertaling van Leo Mock en Marcel Poorthuis)

Sjabbat 5 augustus 2017 / 13 Av 5777, Sjabbat Nachamoe, Waëtchanan,
Dewariem/Deuteronomium 3:23 - 7:21

Tanach blz. 357 - 366

Haftara: Jesjaja 40:1 - 26

Tanach blz. 865 - 867

Commentaar: Rabbijn Shira Milgrom is rabbijn van de Joodse Gemeente Kol Ami en werkt samen met twee andere senior-rabbijnen in White Plains, New York. Ze heeft een gebedenboek gepubliceerd dat in de Verenigde Staten al twee decennia wordt gebruikt.

vertaler: Paula Reisner

[Het Engelse origineel](#)

Maak voor jezelf geen godsbeeld, opdat Tora geen afgod wordt

In de *sidra* van komende week zal Mosjé tegen het volk Jisraël zeggen: „Toen zei de Eeuwige tegen mij: ‘Hak twee stenen platen uit, gelijk aan de vorige, maak een ark van hout en kom naar Mij toe op de berg. Dan zal Ik op die platen de geboden schrijven die ook op de eerste stonden, voor jij ze stuksloeg. Daarna moet je ze in de ark leggen.’ (...) En de Eeuwige heeft er hetzelfde op geschreven als de eerste keer: de Tien Woorden die Hij u vanuit het vuur had bekendgemaakt, toen u bij de berg bijeen was. Hij overhandigde mij de platen.” (Dewariem/Deuteronomium 10:1-4)

In de *sidra* van deze week, Waëtkhanan, staat deze tweede tekst van de Tien Woorden. Men zou een perfecte replica verwachten van de eerste set, een exacte herhaling, zoals Mosjé en God beiden beloven. Het is verrassend en prachtig om te zien dat de teksten niet identiek zijn. Een traditioneel commentaar (Ramban over Sjemot 20:8, zie ook Mechilta), dat vastgelegd is in *Lecha Dodi*, legt uit dat beide versies van het gebod om de Sjabbat te houden door God tegelijkertijd worden geuit (*sjamor wezachor bediboer echad*); het enkele goddelijke woord spat uiteen in ontelbare vonken, zoals wanneer een hamer het aambeeld raakt. Bijbelonderzoek (W. Gunther Plaut, *The Torah: A Modern Commentary*, 2005, blz. 469) zegt dat de (geredigeerde) tekst die voor ons ligt, bestaat uit verschillende versies van ons heilige verhaal. Hoe dan ook, de Tora verzet zich tegen het idee dat er ooit een enkelvoudige versie van de goddelijke waarheid zou kunnen bestaan. De goddelijke waarheid gaat altijd het menselijk bevattingsvermogen te boven. Het pure licht van het goddelijke wordt noodzakelijkerwijs door de menselijke ervaring gebroken in ontelbare kleuren.

Zouden we ons proberen voor te stellen dat Gods waarheid tastbaar gemaakt zou kunnen worden in wat voor vorm dan ook – twee stenen platen, een Torarol, een dogma of tekst – dan zou dat afgoderij zijn. Het zou de goddelijke wijsheid plat maken en Gods oneindige Aanwezigheid beperken tot de specifieke letters die we voor ons zien. In die geest van 'zich verzetten tegen een eenduidige waarheid' zou ik deze week graag een paar uitdagende, soms speelse, maar altijd belangwekkende inzichten uit de Chassidische anthologie *Iturei Tora* willen delen. Met name over het citaat *Lo ta-asèh lechá fèsel*, ‘Maak voor uzelf geen godsbeeld (Sjemot/Exodus 20:4, Dewariem 5:8). Deze commentaren gaan dus zowel over de versie van de Tien Woorden in Sjemot als in Dewariem.

* *Wezot haTora asjer sam Mosjé lifné bené Jisrael*, „Dit is de Leer, die Mosjé de Jisraëlieten voorhield.” (Dewariem 4:44) Wanneer we het *sefer Tora* opheffen na de Toralezing, is het ons gebruik om dit vers te reciteren en er aan toe te voegen: *al pi Adonai bejad Mosjé*, - „uit de mond van God, door de hand van Mosjé." Dit is verbazingwekkend, want deze twee verzen werden gecombineerd uit twee verhalen, die niets met elkaar te maken hebben (...) (Rabbi Baruch Epstein)

* „Ik stond voor de Eeuwige en jullie op dat moment, om de woorden van de Eeuwige aan jullie mee te delen, want jullie waren bang voor het vuur en gingen niet de berg op.” (Dewariem 5:5) De 'ik' van een persoon, dat is de oorzaak van de afscheiding tussen een persoon en zijn

Schepper. Zo lang we denken vanuit het 'ik', is het moeilijk om dichterbij heiligheid te komen.
(*Sifré Chasidim*)

* „Maak voor jezelf geen godsbeeld (*pèsel*).” (Sjmot 20:4) Maak van jezelf niet iemand die inhakt (*posél*) op de ideeën van anderen. Scheid jezelf niet af van de gemeenschap, en neem geen afstand van haar lasten en behoeften. (Rabbi Aharon van Karlin)

* „Misbruik de naam van de Eeuwige, uw God, niet.” (Sjmot 20:7) Verbind Gods naam niet aan zaken die onwaar en leugenachtig zijn. Zet niet het stempel van heiligheid op zaken die volkomen ongeldig zijn, die wellicht lijken op *mitsvot*, maar eigenlijk ernstige overtredingen zijn. Het is eigen aan de *jetzer hara* (slechte impuls) om mensen te misleiden, om iets dat daadwerkelijk een ontzaglijke overtreding is voor te stellen als een iets dat waarachtig is. Dat is waarom de wereld geschokt was toen God verklaarde: „Misbruik de naam van de Eeuwige niet”, want de ernstigste misdaden en overtredingen en alle afgrijselijke en wrede moorden worden uit naam van de waarheid, de oprechtheid en de rechtvaardigheid gepleegd. (Rabbi Reuven Katz)

* „Pleeg geen moord.” (Sjmot 20:13) Hier wordt *tirtsach* geschreven met de klinker *patach*; in Dewariem wordt het geschreven met een *kamats*. Dit is om duidelijk te maken dat er twee soorten moord zijn: de fysieke moord – en die waarover onze *chachamim* spraken (Talmoed, *Bava Metzia* 58): „Iedereen die het gezicht van een ander in het openbaar ‘bleek’ maakt (door de persoon te vernederen), heeft als het ware zijn bloed vergoten.” (Rabbi Noah Mindes)

* „Heb lief.” (Dewariem 6:5) Deze zinsnede komt driemaal voor in de hele Tanach: „Heb je naaste lief als jezelf” (Wajikra 19:18), „Heb hen lief als jezelf,” (Wajikra 19:34) en „Je zult de Eeuwige liefhebben” (Dewariem 6:5). Ook al hebben we het principe dat ‘er geen vroeger of later is in de Tora’, hier wordt niettemin toch een hint gegeven. De reden dat de Tora het liefhebben van mensen gebiedt vóór het liefhebben van God, is om ons te leren dat het slechts mogelijk is om liefde voor God te verwerkelijken door het liefhebben van mensen. Dat is wat de Ari (Rabbi Jitschak Luria) onderwees: „Vóór het bidden hoort een persoon de *mitswa* op zich te nemen om zijn medemens lief te hebben als zichzelf – om iedereen zonder onderscheid lief te hebben.” (Ben Yair HaCohen)

* „Deze woorden, die Ik u heden gebied, zullen op uw hart zijn.” (Dewariem 6:6) Waarom niet *in* het hart? (J. Vredenburg vertaalt ‘in uw hart’, red.) De Kotzker Rebbe onderwees: „Soms liggen deze woorden als een steen op je hart. En als het hart open gaat, op een speciaal moment, zullen ze binnenkomen.” Meestal zijn onze harten gesloten en komt er niets naar binnen. Maar dit is geen reden om onze aandacht te laten verslappen of de eredienst aan de Eeuwige te versagen. Laat deze zaken liggen op je hart, aan de buitenkant, als een steen. Op een dag, in een moment van ontwaken, als je hart open gaat (Rabbijn Milgrom: bij een gebroken hart?), zullen deze woorden naar binnen gaan en in het hart zijn. (Shem MiShmuel)

Deze commentaren balanceren op het scherp van de snede tussen eerbied en rebellie: ze zijn bekend met ieder woord en hechten er waarde aan. Tegelijkertijd kan geen enkel woord, geen enkele interpretatie de hele waarheid omvatten. De Tora mag nooit een statisch idool worden. In het altijd uitdijende universum van de Tora, verwekt ieder vluchtig inzicht van goddelijke wijsheid oneindig veel meer.

Noot: Deze citaten zijn terug te vinden in de Hebreeuwse editie, *Iturei Torah*, delen 1 – 7, samengesteld door Aharon Yaakov Greenberg, uitg. Yavneh Publishing House, Tel Aviv, 1995.